

SLADKÉ ŽIALE
Dávno-pradávnno...

V pivnici je pirát.

(Pirát je metafora, ale zároveň aj skutočný človek.)

(Pivnicu možno právom považovať za väzenie.)

Piráta sem zavreli pre mnohé pirátske činy, ktoré nepiráti rozhodujúci o takýchto veciach považujú za zločiny dostatočne závažné na to, aby ich potrestali.

Niektó povedal, že treba zahodiť kľúč, ale kľúč doteraz visí na sčernetom kruhu na háku na stene.

(Je tak blízko, že ho vidno aj spoza mreží. Sloboda na dohľad, no mimo dosahu, pripomienka pre väzňa. Na druhej strane mreží, tam, kde sa nachádza aj kľúč, si na toto však už nikto nespomína. Premyslený psychologický zámer je zabudnutý, premenil sa na zvyk a pohodlnosť.)

(Pirát si to uvedomuje, no zdrží sa komentára.)

Strážnik sedí na stoličke pri dverách a číta kriminálny román na pokračovanie na vyblednutom papieri a praje si byť idealizovanou, fiktívnou verziou seba samého. Premýšľa, či pirátov a zlodejov odlišujú len lode a klobúky.

Po nejakom čase ho vystrieda iný strážnik. Pirát nevie určiť ich presný rozvrh, lebo v pivničnom väzení nie sú hodiny, ktoré by ukazovali čas, a vlny trieštiace sa na pobreží pohlcujú ranné zvony aj večernú veselosť.

Tento strážnik je nižší a nečíta. Nepraje si byť nikým iným ako sebou, chýba mu predstavivosť, nevie si vymyslieť alter egá a nevie empatizovať s mužom za mrežami, jedinou živou dušou v miestnosti s výnimkou myši. Keď nespí, venuje prehnané množstvo pozornosti svojim topánkam. (Zvyčajne spí.)

Približne tri hodiny po tom, ako nízky strážnik vystrieda strážnika čitateľa, prichádza dievča.

Dievča prinesie tanier s chlebom a misku s vodou a položí ich pred pirátovu celu, no ruky sa mu tak trasú, že pritom polovicu vody rozleje. Potom sa otočí a vybehne hore schodmi.

V druhú noc (iba háda, že je noc) sa pirát postaví čo najbližšie k mrežiam a dievčaťu vypadne z rúk chlieb, tak ďaleko od mreží, až je takmer mimo pirátovho dosahu, a vyleje sa takmer všetka voda.

V tretiu noc pirát ostane v tieni v zadnom kúte a podarí sa mu tým uchrániť väčšinu vody.

Vo štvrtú noc príde iné dievča.

Toto dievča nezobudí strážnika. Jeho chodidlá potichu došlapujú na kamene a všetky jeho zvuky pohlcujú morské vlny a šuchotanie myší.

Dievča sa zadíva do tieňov na sotva viditeľného piráta, sklamané si potichu povzdychne a položí chlieb s miskou k mrežiam. Potom čaká.

Piráť ostane v tieni.

Po niekoľkých minútach ticha prerušovaných chrápaním strážnika sa dievča otočí a odíde.

Keď si pirát vezme svoje jedlo, zistí, že má vodu zmiešanú s vínom.

Nasledujúcu noc, v piatu noc, ak je vôbec noc, pirát čaká pri mrežiach, kým dievča ticho nezíde.

Kroky mladej ženy ustanú len na krátky okamih, keď ho zbadá.

Piráť na ňu hľadá a ona hľadá naňho.

Vystrie k nej ruku, aby si zobral chlieb a misku, ale mladá žena ich položí na zem. Nespúšťa z neho oči, nedovolí, aby sa do jeho dosahu dostal čo i len lem jej sukne. Odvážna, no plachá. Mierne sa ukloní, keď sa dvíha od podlahy, kde nechala jeho jedlo, nenápadné kývnutie hlavou, pohyb, ktorý mu pripomína začiatok tanca.

(Dokonca aj pirát vie rozpoznať začiatok tanca.)

Nasledujúcu noc sa pirát drží ďalej od mreží, vo zdvorilej vzdialenosti, ktorú by vedel prekonať jediným krokom, a dievča podíde o vlások bližšie.

Ďalšia noc, a tanec pokračuje. Krok vpred. Krok vzad. Krok nabok. Nasledujúcu noc znova vystrie ruku, aby prijal, čo mu dievča ponúka, a tentoraz na to mladá žena zareaguje a jeho prsty sa obrú o chrbát jej ruky.

Dievča otáľa, každý večer ostáva o niečo dlhšie, no ak sa strážnik čo i len nepatrne pohne, akoby sa šiel zobudiť, odíde bez jediného pohľadu na rozlúčku.

Prinesie dve misky vína a popíjajú spolu v súdržnom tichu. Strážnik viac nechrápe, spí hlboko a pokojne. Pirát má podozrenie, že dievča s tým má niečo spoločné. Odvážna a plachá a bystrá.

V niektoré noci prinesie viac ako chlieb. Pomaranče a slivky ukryté vo vreckách šiat. Kúsky kandizovaného zázvoru zabaleného do papiera, s príchuťou príbehov.

Niektoré noci dievča odíde len chvíľu pred výmenou stráží.

(Denný strážnik v poslednom čase necháva svoje kriminálky na pokračovanie blízko väzenskej cely, zdanlivo náhodou.)

Dnes večer sa nižší strážnik nervózne prechádza. Odkasle si, akoby chcel niečo povedať, no nepovie nič, usadí sa na svoju stoličku a upadne do nepokojného spánku.

Pirát čaká na dievča.

To príde s prázdnyimi rukami.

Dnešná noc je posledná. Noc pred šibenicou. (Šibenica je tiež metafora, i keď táto je zjavná.) Pirát vie, že žiadna ďalšia noc už nebude, že toto je posledná výmena stráží. Dievča pozná aj presný počet hodín.

Nerozprávajú sa o tom.

Ešte nikdy sa nerozprávali.

Pirát v prstoch obracia kučeru vlasov mladej ženy.

Mladá žena sa nahne k mrežiam, lícom sa oprie o studené železo, je tak blízko, ako len môže byť, hoci ostáva v inom svete.

Je tak blízko, že by sa mohli pobožkať.

„Povedz mi príbeh,“ vraví.

A pirát jej vyhovie.

SLADKÉ ŽIALE

Jestvujú tri cesty. Toto je jedna z nich.

Hlboko pod povrchom zeme, ukrytý pred slnkom aj pred mesiacom, na brehoch Bezhviezdného mora, je labyrint tunelov a miestností plných príbehov. Príbehov zapísaných v knihách a zapečatených vo fľašiach a namaľovaných na múroch. Ódy vpísané do kože a zložené do tvaru ružových lupenôv. Rozprávky rozpovedané na dlaždiciach na podlahe, kúsky deja vyšúchané nohami, ktoré tadiaľ prechádzali. Legendy vytesané v krištáloch zavesených na lustrach. Skatalogizované príbehy, o ktoré sa starajú a ktoré si ctia. Staré príbehy sú uchovávané, zatiaľ čo okolo nich vyrastajú nové.

Toto miesto je rozľahlé a zároveň intímne. Je ťažké zmerať jeho šírku. Chodby sa menia na miestnosti galérie a schodiská sa vinú nadol či nahor do výklenkov a arkád. Všade sú dvere vedúce do nových priestorov a nových príbehov a nových tajomstiev, ktoré treba objaviť, a všade sú knihy.

Je to útočisko pre rozprávačov príbehov a ochrancov príbehov a milovníkov príbehov. Jedia a spia a snívajú obklopení kronikami a dejinami a mýtmi. Niektorí sa zdržia hodiny či dni a potom sa vrátia do sveta tam hore, ale iní tu ostanú týždne či roky, bývajú v spoločných alebo samostatných komôrkach, trávia svoj čas čítaním alebo skúmaním či písaním, diskutovaním a tvorením s ostatnými obyvateľmi, alebo prácou v samote.

Z tých, ktorí ostanú, sa niekoľkí rozhodnú zasvätiť svoj život tomuto priestoru, tomuto chrámu príbehov.

Jestvujú tri cesty. Toto je jedna z nich.

Toto je cesta učeníkov.

Tí, ktorí si na ňu prajú vstúpiť, musia predtým stráviť celý mesačný cyklus v izolovanom rozjímaní. Rozjímanie sa považuje za tiché, ale niektorí z tých, ktorí sa nechajú zamknúť do miestnosti s kamennými múrmi, si uvedomia, že ich nikto nepočuje. Môžu rozprávať alebo kri-

čať či vrieskať, a neporušia nijaké pravidlá. Rozjímanie považujú za tiché len tí, ktorí v tej miestnosti nikdy neboli.

Keď ukončia rozjímanie, dostanú možnosť zísť z tejto cesty. Vybrať si inú alebo žiadnu.

Tí, ktorí strávia čas v tichu, sa často rozhodnú zanechať túto cestu aj priestor. Vrátia sa na povrch. Žmúria do slnka. Niekedy si spomenú na svet tam dole, ktorému sa kedysi chceli odovzdať, ale táto spomienka je hmlistá ako miesto zo sna.

Keď príde čas, aby pokračovali s iniciáciou, sú častejšie pripravení práve tí, ktorí kričia a plačú a kvília, tí, ktorí sa hodiny rozprávajú sami so sebou.

Dnes v noci, keď je mesiac v nove a dvere sú odomknuté, objaví sa v nich mladá žena, ktorá väčšinu času spievala. Je hanblivá a nezvykne si spievať, ale počas prvej noci rozjímania si skoro náhodou uvedomila, že ju nikto nepočuje. Zasmiala sa, sčasti na sebe, sčasti na tom, aké zvláštne bolo, že sa nechala dobrovoľne uväzniť v najluxusnejšej cele s páperovou posteľou a hodvábnymi obliečkami. Jej smiech sa rozpínal v kamennej miestnosti ako kruhy na hladine jazera.

Pritisla si ruky k ústam a čakala, že niekto príde, ale nič sa nestalo. Usilovala sa spomenúť si, či jej niekto vyslovene povedal, že nemá rozprávať.

Povedala: „Haló?“, no pozdravila ju len ozvena.

Trvalo jej niekoľko dní, kým nabrala odvalu, aby sa rozospievala. Nepáčil sa jej vlastný hlas pri spievaní, ale v zajatí zbavenom hanby a očakávaní spievala, zo začiatku potichu, no potom nahlas a odvážne. Hlas, ktorý sa jej vracal v ozvone, bol prekvapivo príjemný.

Zaspievala všetky piesne, ktoré poznala. Vymyslela si vlastné. Vo chvíľach, keď jej nenapadli slová, ktoré by mohla spievať, si vymýšľala nezmyselné jazyky so zvukmi, ktoré sa jej páčili.

Prekvapilo ju, ako rýchlo jej ubehol čas.

Teraz sa otvárajú dvere.

Učeník, ktorý vstúpi, drží zväzok mosadzných kľúčov. Vystrie k nej svoju druhú ruku. Má na nej malý kovový kruh s reliéfom včely.

Prijatie včely je ďalším krokom na ceste k učeníctvu. Toto je posledná príležitosť odmietnuť.

Zoberie včelu z učeníkovej dlane. On sa jej pokloní a naznačí, aby ho nasledovala.

Mladá žena kráčajúc obracia v prstoch teplý kovový kruh, cestou úzkymi chodbami osvetlenými sviečkami a lemovanými knižnicami

a otvorenými podzemnými dutinami zapratanými stoličkami a stolmi, na ktorých sú navŕšené knihy, priestormi ozvláštnenými sochami. Pohladí sochu líšky, obľúbený zvyk okoloidúcich, ktorý vyhladil vytesanú kožušinu medzi jej ušami.

Starší muž listujúci v knihe zdvihne zrak, keď idú okolo, pochopí, čo sa deje, priloží si dva prsty na pery a kývne žene hlavou.

Jej, nie učeníkovi, ktorého nasleduje. Je to gesto úcty k pozícii, ktorú ešte oficiálne nezastáva. Skloní hlavu, aby zakryla úsmev. Zídu dole pozláteným schodiskom a kráčajú cez klukaté tunely, ktorými ešte nešla. Spomalí, aby si obzrela obrazy visiace medzi policami s knihami, obrazy stromov a dievčat a duchov.

Učeník zastane pred dverami označenými zlatou včelou. Vyberie zo zväzku kľúč a odomkne.

Tu sa začne iniciácia.

Je to tajný obrad. Detaily poznajú iba tí, ktorí ním prešli. Vykonáva sa rovnakým spôsobom už od nepamäti.

Keď sa dvere so zlatou včelou otvoria a ich nohy prekročia prah, učeník ju zbaví mena. Nech sa táto mladá žena predtým volala akokoľvek, nikdy viac ju tak neoslovia, to meno ostane v jej minulosti. Jedného dňa možno dostane nové meno, ale nateraz je bezmenná.

Miestnosť je malá a okrúhla a má vysoký strop, je to miniatúra jej cely na rozjímanie. Na jednej strane je prostá drevená stolička a kamenný stĺp siahajúci asi po pás, na stĺpe je položená misa s ohňom. Jeho plamene sú jediný zdroj svetla.

Starší učeník naznačí mladej žene, aby si sadla na drevenú stoličku. Ona to urobí. Je obrátená k ohňu, sleduje tanec plameňov, kým jej muž nezaviaže oči čiernym hodvábom.

Obrad pokračuje bez toho, aby čokoľvek videla.

Z ruky jej zoberú kovovú včelu. Nasleduje pauza a po nej cinkanie kovových nástrojov. Potom na hrudi pocíti prst, ktorý jej tlačí na kľúčnu kosť. Tlak ustane a zrazu ho nahradí ostrá, páľčivá bolesť.

(Neskôr si uvedomí, že kovový kruh rozpálili v ohni a včelu s rozťahnutými krídlami jej vypálili do hrude.)

Toto prekvapenie ju znervózni. Pripravila sa na to, čo vie o zvyšku obradu, ale toto nečakala. Uvedomí si, že nikdy nevidela odhalenú hrud' iného učeníka.

Pred chvíľou bola pripravená, ale teraz je otrasená a neistá.

No nepovie *Prestaňte*. Nepovie *Nie*.

Rozhodla sa, hoci vopred nevedela o všetkom, čo jej rozhodnutie prinesie.

V tme prsty roztvoria jej pery a na jazyk jej dopadne kvapka medu.

Toto sa robí, aby bola posledná chuť sladká.

Popravde, posledná chuť, ktorá ostane v učeníkových ústach, je viac než med: je to sladkosť zmiešaná s krvou a kovom a spáleným mäsom.

Keby to nejaký učeník po obrade mohol opísať, možno by spresnil, že posledná chuť, ktorú zakúsil, bol med a dym.

Nie je celkom sladká.

Učeníci si ju vybavajú zakaždým, keď zahasia plameň voskovice.

Pripomienka ich oddanosti.

No nesmú o tom rozprávať.

Svojich jazykov sa vzdajú z vlastnej vôle. Odovzdajú svoju schopnosť rozprávať, aby lepšie poslúžili hlasom iných.

Zložili nevyslovenú prísahu, že viac nebudú rozprávať svoje príbehy z úcty k tým, čo prišli pred nimi, aj k tým, ktorí budú nasledovať.

V tejto bolesti ochutenej medom mladej žene na stoličke napadne, že vykrične, ale nespraví to. V tme sa jej zdá, že oheň pohlcuje celú miestnosť a v plameňoch vidí tvary, hoci má zaviazané oči.

Včela v jej hrudi zatrepoce krídlami.

Keď jej vezmú jazyk a spália ho a premenia na popol, keď sa obrad skončí a jej služba učeníčky sa oficiálne začne, keď jej hlas navždy doznie, vtedy sa prebudí jej sluch.

Vtedy začnú prichádzať príbehy.

SLADKÉ ŽIALE

Optický klam

Chlapec je synom veštice. Dospel do veku, keď si nie je istý, či na to môže byť hrdý a či je to detail, ktorý môže iným prezradiť.

Ide zo školy k bytu nad obchodom s krištáľovými guľami a tarotovými kartami, s vonnými tyčinkami a so soškami božstiev so zvieracími hlavami a so sušenou šalviou. (Vôňa šalvie presiakla do všetkého, od jeho postelnej bielizne po šnúrky na topánkach.)

Ako v každý školský deň, aj dnes ide chlapec skratkou cez uličku, ktorá sa stáča za obchod, cez úzky priechod medzi vysokými tehlovými múrmi, ktoré sú často pokryté graffiti, potom sú vybielené a znova zastrekané sprejermi.

Dnes sa na inak bielych tehľách namiesto kreatívne vyhláskovaných tagov a vulgarizmov napísaných písmenami pripomínajúcimi bubliny skvie jediné umelecké dielo.

Sú to dvere.

Chlapec zastane. Napraví si okuliare, aby lepšie zaostril, aby sa uisťil, že naozaj vidí to, čo mu ukazuje jeho občas nespoľahlivý zrak.

Hmla na okrajoch sa rozplynie a stále sú to dvere. Väčšie a krajšie a honosnejšie než ako ich videl na prvý, rozostrený, pohľad.

Nevie, čo si o nich má myslieť.

Ich nemiestnosť si vyžaduje jeho pozornosť.

Dvere sa nachádzajú v zadnej časti uličky, v tienistej časti ukrytej pred slnkom, ale ich farba je stále výrazná a niektoré odtiene sú kovové. Sú prepracovanejšie než väčšina graffiti, ktoré chlapec videl. Vie, že sú namaľované technikou, ktorá má komplikovaný francúzsky názov, niečo o oklamaní oka, hoci si práve v tejto chvíli nevie spomenúť, ako sa tomu hovorí.

Dvere sú vytesané – nie, namaľované – ostro rezanými geometrickými tvarmi, ktoré sa stáčajú okolo hrán a vytvárajú hĺbku tam, kde je

len plochá stena. V strede, tam, kde by mohol byť priezor, je štylizovanými čiarami zodpovedajúcimi zvyšku namalovanej rytiny vyobrazená včela. Pod včelou je kľúč. Pod kľúčom je meč.

Napriek nedostatku svetla sa na dverách ligoce zdanlivo trojrozmerná zlatá kľučka. Pod ňou je namalovaná kľúčová dierka, taká tmavá, že pôsobí ako diera čakajúca na kľúč, nie ako pár ťahov čiernou farbou.

Dvere sú zvláštne a pekné a predstavujú niečo, čo chlapec nevie vyjadriť slovami, a nevie, či na to vôbec jestvujú slová, hoci by to boli aj komplikované francúzske výrazy.

Niekde na ulici zašteká pes, ktorého nevidí, no štekot znie vzdialene a abstraktne. Slnko sa hýbe za oblakom a ulička sa mu zdá dlhšia a hlbšia a temnejšia, zatiaľ čo dvere mu pripadajú jasnejšie.

Chlapec sa k nim opatrne načiahne.

Tá časť jeho ja, ktorá stále verí na čary, očakáva, že budú napriek chladnému vzduchu teplé. Čaká, že obraz od základu zmenil tehly v múre. Srdce sa mu rozbúcha, hoci spomalí pohyb svojej ruky, lebo tá časť jeho ja, ktorá tú druhú považuje za detinskú, je pripravená na sklamanie.

Končeky jeho prstov sa stretnú s dverami pod mečom a dotknú sa hladkej farby na chladnej tehle, jemná nerovnosť prezrádzala štruktúru, ktorá sa nachádzala pod povrchom.

Je to len stena. Len stena s pekným obrázkom.

No aj tak.

Napriek všetkému mu stále niečo našepkáva, že tie dvere sú viac, než sa zdá.

Pritisne dlaň na pomalovanú tehlu. Falošné drevo na dverách sa od jeho pokožky líši len o jeden či dva odtiene, akoby bola farba namiešaná tak, aby sa k nemu hodila.

Za tými dverami je niekde inde. Nie nejaká miestnosť za stenou. Niečo viac. Vie to. Cíti to v kostiach.

Toto by jeho mama nazvala chvíľou s významom. Chvíľou, ktorá zmení všetky nasledujúce chvíle.

Syn veštice vie len to, že dvere sa mu zdajú dôležité, ale nevie celkom vysvetliť prečo. Chlapec na začiatku príbehu nemá odkiaľ vedieť, že sa príbeh začal.

Prejde končekmi prstov po namalovaných líniách kľúča, žasne nad tým, že kľúč, meč a včela naozaj vyzierajú, akoby boli trojrozmerné.

Chlapec uvažuje, kto ich namaľoval a čo znamenajú, ak vôbec niečo znamenajú. Ak nie dvere, tak aspoň tie symboly. Či je to znak, a nie dvere, alebo oboje naraz.

Ak v tomto význačnom momente chlapec stisne namaľovanú kľučku a otvorí nemožné dvere, všetko sa zmení.

No nespraví to.

Namiesto toho si strčí ruky do vreciek.

Jedna časť jeho ja rozhodne, že sa správa detinsky a že je pristarý na to, aby čakal, že skutočný život bude ako z knižky. Ďalšia časť jeho ja sa rozhodne, že ak to neskúsi, nemôže sa sklamať a môže ďalej veriť, že dvere by sa mohli otvoriť, aj keď je to len akože.

Stojí s rukami vo vreckách, chvíľu uvažuje nad dverami a potom odíde.

Nasledujúci deň ho premôže zvedavosť a vráti sa, no zistí, že dvere niekto premaľoval. Tehlová stena je opäť vybielená, takže ani nedokáže určiť, kde presne sa dvere nachádzali.

A tak syn veštice nenájde cestu do Bezhviezdného mora.

Ešte nie.

Január 2015

Na polici v univerzitetnej knižnici je kniha.

Nie je to nič nezvyčajné, ale toto nie je miesto, kde by táto konkrétna kniha mala byť.

Kniha je nesprávne zaradená v sekcii beletria, hoci väčšina v nej je pravda a zvyšok má veľmi blízko k pravde. Sekcia beletrie v tejto knižnici nie je navštevovaná tak ako iné oddelenia, jej rady sú matne osvetlené a často zaprášené.

Kniha bola dar, časť zbierky, ktorú knižnici v poslednej vôli zanechal predchádzajúci majiteľ. Jeho knihy boli pridané do knižnice, zaradené podľa Deweyho desiatinného triedenia, dostali nálepky s čiarovými kódmi na predsádky, ktoré sa skenujú pri pulte, aby mohli byť poslané rôznymi smermi.

Túto konkrétnu knihu skenovali len raz, aby ju zaradili do katalógu. Nikde nie je uvedený autor, a tak bol zapísaný ako „Neznámy“, čím sa kniha dostala medzi autorov s menami na N, ale preklučkovala abecedou ako mnoho iných kníh. Niekedy ju niekto vyberie a potom vráti do police. Jej väzba bola zopár ráz otvorená a jeden profesor raz prečítal aj prvé stránky s úmyslom vrátiť sa k nej neskôr, ale potom na to zabudol.

Odkedy je v tejto knižnici, nikto ju neprečítal celú.

Niektorí (vrátane zábudlivého profesora) si na kratučký okamih pomysleli, že táto kniha sem nepatrí. Že by možno mala byť v zvláštnej zbierke, v miestnosti, kde sa od študentov pri vstupe vyžaduje písomné povolenie a kde knihovníci strážia vzácne knihy a nikto si nič nemôže požičať domov. Na takých knihách nie sú čiarové kódy. Mnohé si môžu návštevníci prezeráť len v rukaviciach.

No táto kniha je v obyčajnej zbierke. V nehybnom, hypotetickom obehu.

Jej potáh tvorí tmavá vínovočervená látka, ktorá zostarla a vybledla zo sýtej na matnú. Kedysi do nej boli vyrazené pozlátané písmená, ale zlato sa zošúchalo a ostali len priehlbiny pripomínajúce piktogramy. Vrchný okraj je už navždy ohnutý, lebo v sklade na knihe ležal od roku 1984 do roku 1993 oveľa ťažší zväzok.

Je januárový deň v období, ktoré študenti nazývajú *jéčkový semester*, keď ešte nie je riadne vyučovanie, ale všetci sú už v kampuse, zúčastňujú sa prednášok a študentských sympózií a nacvičujú divadelné hry. Je to poprázdňinová rozcvička, predtým ako nastane zvyčajná rutina.

Zachary Ezra Rawlins je v kampuse, aby si čítal. Cíti sa pre to mierne previnilo, lebo by mal vzácne zimné hodiny tráviť hraním (a opakovaným hraním a analýzou) videohier na svoju diplomovku. No trávi pred obrazovkou toľko času, že má skoro nutkavú potrebu upierať oči na papier. Pripomína si, že literatúra sa s jeho predmetom štúdia prelína, hoci zistil, že videohry sa prelínajú skoro so všetkým.

Myslí si, že čítať román je ako hrať hru, v ktorej namiesto neho urobil všetky rozhodnutia niekto, kto je práve v tejto hre oveľa lepší. (Aj keď si niekedy praje, aby sa znova vrátili do módy príbehy žánru *vyber si vlastné dobrodružstvo*.)

Číta (a opätovne číta) aj veľmi veľa detských kníh, lebo príbehy v nich sa mu zdajú rozprávkejšie, hoci sa trochu obáva, že ide o symptóm blížiacej sa krízy štvrtiny jeho života. (Neprekvapilo by ho, keby sa štvrtživotná kríza objavila, presná ako hodinky, na jeho dvadsiate piate narodeniny, ktoré ho čakali už o dva mesiace.)

Knihovníci a knihovníčky ho považovali za študenta literatúry, kým sa s ním jeden zo zamestnancov nepustil do rozhovoru a on necítil povinnosť priznať sa, že študuje na katedre nových médií. Tajná identita mu chýbala od chvíle, keď o ňu prišiel, bola to maska a on ani nevedel, ako rád ju nosil. Predpokladal, že vyzerá ako študent literatúry. Nosí hranaté okuliare a hrubé štrikované svetre. Zachary si ešte stále celkom nezvykol na zimy v Novom Anglicku, zvlášť na takéto, keď je všade neustále sneh. Chráni svoje na juhu odrastené telo hrubými vrstvami vlny, balí ho do šálov a zohrieva termoskami horúceho kakaa, občas dochuteného bourbonom.

Z januára ostávajú ešte dva týždne, no Zachary už vyčerpал zoznam svojich knižných stálic z detstva, aspoň tých, čo sa nachádzajú v tejto knižnici, a tak sa presunul ku knihám, ktoré si chcel prečítať, a tým, ktoré si náhodne vybral, keď otestoval ich prvé stránky.

Jeho ranným rituálom sa stal výber titulov v tichu knižnice a potom návrat na internát, kde celý deň čítal. V átriu presvetlenom strešnými oknami si z topánok na koberci pred vchodom obúcha sneh, vloží *Kto chytá v žite* a *Tieň vetra* do debny na vrátenie a premýšľa, či nie je v druhom ročníku magisterského stupňa prineskoro pochybovať o predmete svojho štúdia. Potom si pripomenie, že sa mu páčia Nové médiá, a keby strávil päť a pol roka štúdiom literatúry, pravdepodobne by bol unavený aj z toho. Najradšej by mal magisterský titul z čítania. Nijaké seminárky ani písomky či analýzy, len čítanie.

Oddelenie beletrie, dve poschodia nadol a na konci chodby lemovanej litografiami kampusu v jeho ranej mladosti, je, neprekvapivo, prázdne. Zacharyho kroky sa ozývajú priestorom, keď prechádza medzi policami. Táto časť budovy je staršia, je v ostrom kontraste s jasným átriom pri vchode, stropy sú nižšie a knihy poukladané až úplne po vrch, svetlo žiaroviek, ktoré majú sklon ihneď sa vypáliť, bez ohľadu na to, ako často ich menia, dopadá v matných ohraničených obdĺžnikoch. Ak raz bude mať Zachary po ukončení štúdia dosť peňazí, uvažuje, že možno knižnici venuje dotáciu na jediný účel, a to opraviť elektroinštaláciu v tejto časti. Dostatok svetla na čítanie vám zabezpečil Z. Rawlins, absolvent ročníka 2015. Nemáte za čo.

Prejde k písmenu W, lebo sa nedávno zamiloval do diela Sarah Watersovej, a hoci je v katalógu niekoľko titulov, na polici je len *Malý votrelec*, a tak sa nemusí rozhodovať. Zachary sa potom upriami na knihy, ktoré považuje za tajomné, na knihy s neznámymi názvami alebo od autorov, o ktorých nikdy nepočul. Najprv hľadá tie s prázdnyimi chrbtami.

Načiahne sa na vyššiu policu, kam by sa nižší študent dostal len s pomocou schodíkov, a zloží zväzok vo vínovočervenom látkovom potahu. Má prázdny chrbát aj obálku, preto Zachary otvorí knihu na titulnej strane.

Sladké žiale

Obráti stránku, aby zistil, či tam nie je ďalšia, na ktorej je uvedený autor, ale nasleduje priamo text. Nalistuje koniec, no tam nie je ani

poďakovanie, nie sú tam ani autorove poznámky, len čiarový kód prilepený na predsádkach. Vráti sa na začiatok, no nenájde tiráž, dátum, nijakú informáciu o počte výtlačkov.

Kniha je zjavne dosť stará a Zachary nevie veľa o dejinách vydávania a kníhviazačstva, netuší, či bolo vždy potrebné uvádzať takéto informácie. Mätie ho, že nenachádza autora. Možno chýba strana, možno bola kniha nesprávne vytlačená. Prelistuje zväzok a všimne si, že niektoré strany chýbajú, nájde niekoľko prázdnych miest a odtrhnutých okrajov, ale žiadny poobtŕhaný papier na miestach, kde mala byť tiráž.

Zachary prečíta prvú stranu, potom druhú aj tretiu.

Vtom žiarovka, ktorá osvetľovala sekciu s písmenami U – Z zablíkajú a zhasne.

Zachary nespokojne zatvorí knihu a položí ju na *Malého votrelca*. Obe knihy si pevne strčí pod pazuchu a vráti sa do svetla v átriu.

Študentka knižničných a informačných vied pri pulte s vlasmi stočenými do drdola zachyteného perom narazí pri záhadnej knihe na ťažkosti. Najprv sa kód nesprávne naskenuje a potom sa načíta ako úplne iná kniha.

„Myslím, že má zlý čiarový kód,“ povie knihovnička. Natuká niečo do klávesnice a s prižmúrenými očami sa zadíva na monitor. „Poznáš túto?“ spýta sa druhého knihovníka za pultom, muža v strednom veku v závideniahodnom zelenom svetri. Knihovník prelistuje prvými stránkami a zamračí sa.

„Nijaký autor, to je novinka. Kde bola uložená?“

„V beletrii, niekde pod W,“ odpovie Zachary.

„Pozri sa pod Anonymom. Možno tam,“ navrhne knihovník v zelenom svetri, vráti kolegyni knihu a upriami pozornosť na iného čitateľa.

Knihovnička znova niečo vyťuká do klávesnice a pokrúti hlavou. „Nemôžem ju nájsť,“ oznámi Zacharymu. „To je divné.“

„Ak je to problém...“ ozve sa Zachary, no nedopovie v nádeji, že mu zamestnankyňa dovolí, aby si ju aj tak vzal. Už teraz má ku knihe zvláštne majetnícky vzťah.

„Nie je to problém, zaznačím ti ju do výpožičiek,“ povie knihovnička. Natuká niečo do počítača a znova naskenuje čiarový kód. Posunie k nemu knihu bez autora aj *Malého votrelca* spolu so študentským preukazom. „Príjemné čítanie!“ povie mu veselo a vráti sa ku knihe, ktorej sa venovala, kým ju nevyrušil. Niečo od Raymonda Chandlera, ale

nevidel názov. Knihovníci sa mu počas jéčkového semestra zdajú oveľa nadšenejší, pretože môžu tráviť viac času s knihami a menej s unavenými študentmi a podráždenými vyučujúcimi.

Počas ladovej prechádzky na internát Zacharyho zamestnávajú myšlienky na knihu, z ktorej ho už svrbia prsty – tak veľmi sa nemôže dočkať, kedy ju začne čítať –, a uvažuje nad dôvodom, prečo nebola v knižničnom systéme. Už niekoľko ráz narazil na malé ťažkosti, lebo si požičiaval veľké množstvo kníh. Niekedy skener nedokáže prečítať čiarový kód, ale v takom prípade knihovník či knihovníčka naťuká číslo do počítača. Premýšľa, ako to zvládali v časoch, keď neboli skenery, používali sa lístkové katalógy a vzadu v knihe boli vlepené plastové obálky, do ktorých sa zasúvali lístočky s podpismi. Bolo by pekné podpísať sa a nebyť len číslom v systéme.

Zacharyho internát je tehlová stavba zasunutá v hlúčiku ošarpaných budov pokrytých zasneženým brečtanom. Vyjde po mnohých schodoch do svojej izby na štvrtom poschodí zastrčenej v podkroví, so šikmými stenami a oknami, cez ktoré neustále ťahá. Väčšinu izby pokrýl dekami a na zimu si sem prepašoval elektrický ohrievač. Na stenách sú tapisérie od jeho mamy a vďaka nim je izba poznateľne útulnejšia, najmä preto, lebo z nich nemôže dostať vôňu šalvie bez ohľadu na to, koľko ráz ich operie. Budúci Mgr. art. zo susednej izby jeho izbu nazýva jaskyňou, hoci je to skôr brloh – keby v brlohoch boli plagáty s Magrittovou tvorbou a štyri rozličné herné konzoly. Jeho televízor s plochou obrazovkou naňho civie zo steny ako čierne zrkadlo. Mal by cezeň prehodiť tapisériu.

Zachary položí knihy na stôl a teplé topánky s kabátom schová do šatníka a potom prejde chodbou do kuchynky, aby si spravil šálku kaka. Zatiaľ čo čaká, kým v rýchlovarnej kanvici zovrie voda, ľutuje, že si so sebou nezobral knihu vo vínočervennom potahu, ale vedome pracuje na tom, aby neustále nečítal. Je to pokus pôsobiť priateľskejšie, no ešte nevie, či to funguje.

Keď sa s kakaom vráti do svojho brloha, usadí sa do sedacieho vaku, ktorý vlani zdedil po odchádzajúcom študentovi. V prirodzenom stave je vak kriklavozelený, ale Zachary ho zakryl tapisériou, ktorá bola priťažká na to, aby ju zavesil na stenu, a tak ohavnú farbu aspoň zamaskoval odtieňmi hnedej a sivej a fialovej. Namieri si ohrievač na nohy a otvorí *Sladké žiale* na stránke, kde bol, keď mu nespoľahlivé knižničné osvetlenie zabránilo pokračovať, a začíta sa.

Po niekoľkých stránkach sa príbeh zmení a Zachary nevie určiť, či ide o román alebo zbierku poviedok, či dokonca o príbeh v príbehu. Premýšľa, či sa dej po slučke vráti k predchádzajúcej časti. Potom sa však znova zmení.

Zacharymu Ezrovi Rawlinsovi sa roztrasú ruky.

Lebo zatiaľ čo prvá časť knihy je tak trochu romantický textík o pirátovi a druhá je o zasvätení učeníčky v čudnej podzemnej knižnici, tretia časť je niečím celkom iným.

Tretia časť je o ňom.

Chlapec je synom veštice.

Náhoda, pomyslí si, ale ako číta ďalej, uvedomuje si, že podrobnosti sedia až príliš, aby to bola fikcia. Vôňou šalvie mohli napáchnuť šnúrky mnohých synov veštíc, ale pochybuje, že títo synovia domov zo školy chodievali skratkou cez uličky.

Keď dôjde k časti o dverách, odloží knihu.

Točí sa mu hlava. Postaví sa v obave, že omdlie, a chystá sa otvoriť okno, ale namiesto toho kopne do zabudnutej šálky kakaa a rozleje ho.

Zachary automaticky prejde chodbou do kuchynky po papierové utierky. Poutiera kakao a vráti sa do kuchynky zahodiť mokré utierky. Opláchne šálku v umývadle. Z hrnčeka je trochu odbité, no nie je si istý, či bolo aj predtým. Na schodoch sa ozýva smiech, vzdialený a prázdny.

Zachary sa vráti do izby a znova sa postaví zoči-voči knihe, ktorá je nonšalantne usadená na sedacom vaku.

Zamkne dvere, čo robieva len zriedka.

Zoberie knihu a preskúma ju oveľa pozornejšie než predtým. V hornom rohu je priehlbina, látka sa začína párať. Na chrbte sú maličké zlaté fliačky.

Zachary sa zhlboka nadýchne a zväzok znova otvorí. Nalistuje stránku, kde prestal, a prinúti sa čítať slová, ktoré sa pred ním rozvíjajú, presne ako čakal.

Jeho pamäť dopĺňa podrobnosti, ktoré sú zo stránky vynechané: ako napríklad to, že múr bol zabielený asi do polovice a potom boli tehly znova červené, že na druhom konci uličky boli kontajnery na smeti, alebo aký ťažký bol na pleci jeho ruksak napchatý učebnicami.

Na ten deň si spomenul tisíckrát, ale tentoraz je to iné. Tentoraz ho vedú slová na stránke a jeho spomienka je jasná a žiarivá. Akoby sa to nestalo pred viac ako desiatimi rokmi, ale pred chvíľkou.

Dokonale si vie vybaviť tie dvere. Precíznosť farby. Efekt *tromp l'oeil*, na ktorý si vtedy nevedel spomenúť. Včelu s jemnými zlatými pruhmi. Meč vztýčený ku kľúču.

No Zachary pri čítaní zisťuje, že je tam toho viac ako v jeho spomienke.

Myslel si, že nemôže jestvovať čudnejší pocit, ako to, že narazil na knihu rozprávajúcu dávnu príhodu z jeho vlastného života, ktorú nikomu nepovedal, nikdy o nej nehovoril, nezapísal si ju, no napriek tomu sa pred ním rozvíja v sádzanej próze. Mýlil sa.

Je ešte čudnejšie, že rozprávanie len potvrdzuje jeho dávne podozrenie, že tá chvíľa v uličke, keď sa díval na dvere, predstavovala príležitosť, ktorá mu preklázla medzi prstami.

Chlapec na začiatku príbehu nemá odkiaľ vedieť, že sa príbeh začal.

Zachary dôjde na koniec stránky a otočí ju, čaká, že jeho príbeh bude pokračovať, ale nepokračuje. Dej sa zasa úplne zmení na niečo o domčeku pre báby. Prelistuje zvyšok knihy, hľadá na stránkach zmienky o synovi veštice alebo o namalovaných dverách, ale nič nenájde.

Vráti sa a znova prečíta stránku o chlapcovi. O sebe. O mieste, ktoré za dverami nenašiel, nech už je Bezhviezdne more čokolvek. Prestali sa mu triasť ruky, ale krúti sa mu hlava a je mu horúco, teraz si spomenie, že neotvoril okno, ale nemôže prestať čítať. Napraví si okuliare na nose, aby mohol lepšie zaostriť.

Nerozumie. Nielen tomu, ako niekto mohol tú scénu zachytiť tak detailne, a navyše v knihe, ktorá vyzerá oveľa staršia než on. Pošúcha papier medzi prstami, zdá sa mu ťažký a drsný, na okrajoch skoro hnedý.

Mohol ho niekto predpovedať až po šnúrky na topánkach? Znamená to, že aj zvyšok by mohol byť pravdivý? Že niekde v podzemnej knižnici žije učeníčka bez jazyka? Nezdá sa mu spravodlivé, že by mal byť jedinou skutočnou postavou v zbierke vymyslených, hoci predpokladá, že pirát s dievčaťom by mohli byť skutoční. No napriek tomu je táto úvaha taká absurdná, že sa zasmee sám na sebe.

Premýšľa, či neprichádza o rozum, ale potom dôjde k záveru, že ak nad tým uvažuje, tak to tak pravdepodobne nie je, čo ho nijako zvlášť neuteší.

Zadáva sa na posledné dve slová na stránke.

Ešte nie.

Tie dve slová preplávajú tisíckou otázok, ktoré mu zaplavili myseľ.

Potom jedna otázka, povzbudená opakovaným motívom včely a dverami, ako si ich zapamätal, vypláva na povrch jeho myšlienok.

Je *toto* kniha z *toho* miesta?

Znova preskúma výtláčok, nad čiarovým kódom prilepeným vnútri na zadnom obale zaváha.

Lepšie sa pozrie a zbadá, že nálepka zakrýva niečo, čo je tam napísané alebo vytlačené. Spod jej dolného okraja vykúka fliačik čierneho atramentu.

Cíti sa trochu previnilo, že chce nálepku odlepiť. Čiarový kód bol aj tak chybný a pravdepodobne ho bude treba vymeniť. Niežeby mal v úmysle knihu vrátiť. Ešte nie. Pomaly a opatrne nálepku odliepa, usiluje sa ju odstrániť v celku a neroztrhnúť papier pod ňou. Poľahky ju stiahne a nalepí na okraj stola, potom sa zameria na to, čo je napísané pod ňou.

Nie sú to slová, ale rad symbolov, ktoré boli na zadný obal odtlačene pečiatkou alebo iným spôsobom, sú síce vyblednuté a rozmazané, avšak ľahko rozpoznateľné.

Odhalená bodka atramentu je rukoväť meča.

Nad ňou je kľúč.

Nad kľúčom je včela.

Zachary Ezra Rawlins civie na miniatúrnu verziu rovnakých symbolov, nad ktorými kedysi dumal v uličke za maminým obchodom, a teraz húta, ako presne má pokračovať v príbehu, kde účinkuje, hoci o tom nevedel.

ERIN MORGENSTERN
BEZHVIEZDNE MORE

Prvé slovenské vydanie
Z anglického originálu *Erin Morgenstern: The Starless Sea*,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Doubleday,
a division of Penguin Random House LLC, New York 2019,
preložila Zuzana Trstenská.

Vydalo vydavateľstvo Lindeni v Bratislave v roku 2020
v spoločnosti Albatros Media Slovakia, s. r. o.,
so sídlom Mickiewiczova 9, Bratislava, Slovenská republika
Číslo publikácie 2 207

Jazyková redakcia Zuzana Šmatláková
Zodpovedný redaktor Erik Fazekaš
Technická redaktorka Jana Urbanová
Sadzba Alias Press, s. r. o., Bratislava
Tlač FINIDR, s. r. o., Český Těšín

Cena uvedená výrobcom predstavuje nezáväznú
odporúčanú spotrebiteľskú cenu.

Objednávky kníh:
www.albatrosmedia.sk
eshop@albatrosmedia.sk
tel.: 02/4445 2046

© Albatros Media Slovakia, s. r. o., 2020

Všetky práva sú vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie sa nesmie
kopírovať a rozmnožovať za účelom rozširovania v akejkoľvek forme alebo
akýmkoľvek spôsobom bez písomného súhlasu vydavateľa.